
Kyrkomötet

Samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:2

Minskat antal medlemmar

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas motion 2021:7 Minskat antal medlemmar. Motionären anser att det föreligger ett behov av att utreda varför Svenska kyrkan får färre medlemmar.

Utskottet understryker vikten av motionärens ärende och den angelägna frågan om att vara relevant som kyrka i livets alla skeden. Utskottet vill betona allvaret i den prognos som visar att Svenska kyrkan 2030 kommer att ha endast 4,7 miljoner medlemmar, men konstaterar också att den kontinuerliga forskning som bedrivs ger goda insikter i varför kyrkan tappar medlemmar.

Mot bakgrund av det omfattande och kontinuerliga arbete som pågår föreslår därför utskottet att kyrkomötet avslår motionen.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:7.

Motionens förslag

Motion 2021:7 av Olov Lindquist, Minskat antal medlemmar

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda varför Svenska kyrkan får färre medlemmar.

Bakgrund

Svenska kyrkans medlemsutveckling

Antalet medlemmar i Svenska kyrkan minskar. Sedan relationsändringen 2000 har antalet medlemmar sjunkit från 7,4 miljoner till 5,7 miljoner år 2020. I andel av befolkningen innebär det en minskning från 82,9 procent 2000 till 55,2 procent 2020.

Det finns flera orsaker bakom detta. Dels aktiva utträden, dels en pågående generationsväxling då äldre medlemmar dör utan att det tillkommer lika många medlemmar genom dopet. Enskilda församlingar kan också få ett minskat medlemsantal på grund av deras flyttnetto, vilket innebär att medlemmar flyttar ut och inte ersätts av nyinflyttade medlemmar alternativt avfolkas.

Minskat inflöde av medlemmar

Sedan 1996 föds ingen till medlemskap i Svenska kyrkan, utan föräldrarna väljer genom dopet detta åt sina barn. Andelen dop har i sig en nedåtgående trend om man exempelvis tittar på andelen nyfödda som döpts där en förälder är medlem i Svenska

kyrkan. 2006 döptes 83 procent av andelen födda och 2019 döptes 65 procent. Studien *Dop i förändring, En studie om föräldrars aktiva val och församlingarnas strategiska doparbete* (Sandberg, Sjölin och Ganebo Skantz 2019) visar att den främsta orsaken till att inte låta döpa sitt nyfödda barn är att barnet själv ska få välja senare i livet, vilket anges av lite mer än hälften av föräldrarna. Coronapandemin har också påverkat dopstatistiken negativt för 2020.

Parallellt med den vikande barndopstrenden sjunker andelen nyblivna föräldrar som själva är medlemmar i Svenska kyrkan och därmed andelen barn som enligt bestämmelser i kyrkoordningen ska omfattas av dopinbjudan. I dag är 53 procent av Sveriges befolkning i åldern 25–34 år medlemmar i Svenska kyrkan samtidigt som lite mer än 75 procent i hela åldersgruppen som är födda i Sverige själva är döpta. Det innebär att en stor grupp döpta nyblivna föräldrar inte omfattas av den kyrkoordningsreglerade dopinbjudan.

Orsaker till aktiva utträden

Genom de studier som genomförts av den nationella nivån genom åren med hjälp av Svenska kyrkans enkät till medlemmar och allmänheten, de s.k. externa kyrkbussarna, framkommer att 40 procent av dem som lämnat Svenska kyrkan uppger att orsaken till utträdet var att de inte tror på Gud, 20 procent angav ekonomiska skäl eller att medlemskapet inte upplevs som meningsfullt. Drygt fyra procent, framför allt äldre medlemmar, uppger att de valt att lämna Svenska kyrkan på grund av att de blivit besvikna eller arga på någon av kyrkans representanter.

Relevans

I vilken mån kyrkan upplevs som relevant och meningsfull är starkt kopplat till tro och kunskapen om vad kyrkan gör. Det finns starka samband mellan relevans och upplevelsen av att kyrkan kommunicerar sådant som är viktigt i människors liv och att kyrkan finns med vid viktiga livshändelser. 2020 angav 35 procent av de svarande i den externa kyrkbussen som var medlemmar i Svenska kyrkan att kyrkan sätter ord på det som är viktigt för dem i hög eller mycket hög utsträckning. Kunskapen om vad kyrkan gör är låg samtidigt som församlingarna har svårt att synliggöra detta för medlemmarna. Studier redovisade i *Nyckeln till Svenska kyrkan 2020* visar att församlingarnas kommunikation i dag främst når äldre kvinnor med en församlingsnära relation. Knappt 40 procent av medlemmarna känner till församlingen där de bor ganska eller mycket väl.

Socioekonomiska faktorer

Kyrkokansliets medlemsstudier som *Utträden som utmanar* (Sandberg, 2003) och *Svenska kyrkans medlemmar* (Bromander, 2011) och *Medlemmar i rörelse* (Bromander & Jonsson, 2018) visar att bakgrundsfaktorer som utbildning, inkomst, kön och ålder också påverkar sannolikheten för utträden. Kvinnor och äldre är mindre benägna att träda ut medan utträdesbenägenheten ökar med högre inkomst och utbildning, och varierar även beroende på bostadsort. Sannolikheten för att träda ut är särskilt hög bland unga, urbana män och särskilt om man bor i en Stockholmsförsamling.

Ekonomi av särskild betydelse

Indikationer på att den individuella ekonomin spelar roll för utträde är även att de särskilt frekventa vid tiden för utskick av deklarationsblanketter och slutskattebesked, samt att risken för utträden väsentligt ökar vid höjning av kyrkoavgift. De som lämnar kyrkan har också högre inkomst än såväl inträdarna som medlemskåren i sin helhet. i

artikeln Effekter av höjda kyrkoavgifter på utträden, (Babajan & Jonsson, *Nyckeln till Svenska kyrkan 2020*), visar författarna att de med lägre inkomster som finns i en situation med arbetslöshet eller långa sjukskrivningar upplever sig tvingade att skära ned alla utgifter, inklusive kyrkoavgiften, trots att medlemskapet upplevs som viktigt för dem.

Flytt kan påverka yngre till utträde

Flytt över länsgränser är vanligast inom ålderskategorin 16–29 år. Deras flytt sker ofta på grund av utbildning, arbete och bostad eller partner på en annan ort. Flytt kan innebära förlust av medlemmar. Enligt artikeln Medlemmars flyttmönster och utträden ur Svenska kyrkan – finns det samband? (Babajan, *Nyckeln till Svenska kyrkan 2020*) visar gjorda sambandsanalyser att andelen utträdare är signifikant högre bland flyttare än ”stannare” men det är inte flytten i sig som genererar utträdet utan bristen på religiös kontext.

Aktuell forskning och analys

Den nationella nivån bedriver ett kontinuerligt forsknings- och analysarbete, som ger underlag till Svenska kyrkans teologiska och strategiska reflektion över sin identitet och sin nationella och internationella omvärld. Analysarbetet handlar bland annat om att iaktta samhällsförändringar inom områden som medlemsutveckling, ekonomi, demografi och värderingar.

Kyrkokansliets forsknings- och analysenhet har återkommande studerat orsaker till att Svenska kyrkan tappar medlemmar. Några sådana exempel är *Utträden som utmanar* (Bromander, 2003), *Svenska kyrkans medlemmar* (Bromander, 2011) och *Medlemmar i rörelse* (Bromander & Jonsson, 2018). Senast utkommen är *Leaving a folk church: Patterns of disaffiliation from the Church of Sweden* (*Nordic Journal of Religion and Society*, Babajan & Jonsson, 2021).

År 2017 startades forskningsprojektet Kyrkotillhörighet i förändring (se länk nedan) som fokuserar på utträden och nya medlemmar i Svenska kyrkan. Resultaten av studierna har publicerats i rapporter och artiklar i *Nyckeln till Svenska kyrkan* (se länk nedan). Därutöver följer enheten utvecklingen över tid och gör prognoser utifrån de trender som ses i medlemsutvecklingen.

(www.svenskakyrkan.se/analys/kyrkotillhorighet-under-forandring)

(www.svenskakyrkan.se/forskning)

Behandling i tidigare kyrkomöten

Till 2017 års kyrkomöte inkom det två motioner om att utarbeta en medlemsstrategi för Svenska kyrkan. (2017:2 och 2017:117). Kyrkolivsutskottet skriver i sitt betänkande Kl 2017:1 att det som tas upp i motionerna är viktigt men utskottet anser inte att det är nationell nivå som ska analysera och ta fram medlemsstrategier utan det är främst församlingens uppdrag. Vidare konstaterar utskottet att nationell nivå tar fram medlems- och verksamhetsstatistik och att man ser fram emot de fördjupade studier i in- och utträdesfrågan som pågår. Utskottet föreslog därför att båda motionerna skulle avslås. Kyrkomötet delade inte den uppfattningen utan biföll motion 2017:117 vilket innebar att kyrkostyrelsen fick i uppdrag att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer (KmSkr 2017:2). I KsSkr 2021:3 redogör kyrkostyrelsen för den förstudie som genomförts åren 2019–2020 med anledning av uppdraget. Medel är avsatta år 2022 till år 2024 för ett projekt kopplat till medlemsutvecklingsstrategi.

Av *Färdplan för samverkan och digitalisering* (KsSkr 2021:1, bilaga 3) framgår det att kyrkostyrelsen, bland annat på grund av den bifallna motionen, planerar att som en del av ett kyrkomötesuppdrag (KmSkr 2017:2), erbjuda ett digitaliserat verktyg för medlemskommunikation för de församlingar/pastorat som önskar detta stöd.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2021:7.

Utskottet understryker vikten av motionärens ärende och angelägenheten i att visa stor omsorg om hur Svenska kyrkan ska kunna behålla sina medlemmar genom hela deras liv.

Utskottet har fått en genomgång av kyrkokansliets analys- och forskningschef om pågående forskning, prognostisering av medlemsutvecklingen och de analyser som gjorts utifrån frågan varför människor lämnar Svenska kyrkan. Särskilt lyftes orsaker till aktiva utträden som ekonomi, upplevelsen av bristande relevans, socioekonomi, skillnaderna mellan män och kvinnor och flytt till större städer. Utskottet uppskattar det kontinuerliga analysarbete som sker och ser med tillfredsställelse på insatser som görs för att underlätta analys på församlingsnivå. Församlings- och pastoratsrapporten samt visualiserings- och analysverktyget VisA gör att församlingarna exempelvis kan se sin dopstatistik och i framtiden bli uppmärksammade på att dopfrekvensen procentuellt sett kan gå ner även om antalet dop är stort.

Utskottet vill betona allvaret i den prognos som visar att Svenska kyrkan 2030 kommer att ha endast 4,7 miljoner medlemmar. Vidare vill utskottet uppmantra till en analys som behandlar hur Svenska kyrkan kan nå fler och bli fler. Utskottet vill även peka på betydelsen av en ökad medvetenhet om att dop, konfirmation och en tidig socialiseringsprocess är de viktigaste faktorerna för att i framtiden kunna vara en levande kyrka buren av engagemang.

Mot bakgrund av det omfattande och kontinuerliga arbetet som pågår föreslår därför utskottet att kyrkomötet avslår motion 2021:7.

Digitalt sammanträde den 7 oktober 2021

På samhälls- och kulturutskottets vägnar

Anton Härder, ordförande

Magdalena Widmark, sekreterare

Beslutande: Anton Härder, ordförande, Cecilia Clausen, Ellen Leijen, Birgitta Lindén, Olle Rydell, Sofia Rosenquist, Anders Brunnstedt, Boel Johansson, Birgit Kullingsjö, Mikael Eskilandersson, Anna-Karin Westerlund, Katarina Ramnerö Ödestad, Tomas Rosenlundh, Elisabeth Sandlund och Marja Hillerström.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Ann-Christine Rosengren, Gunilla Lundström, Daniel Larson, Lena Arman, Sofia Särdaqvist, Lars-Ivar Ericson, Ann-Kristin Jonäng, Anna-Karin Andersson, Eva-Mai Mineur Tynong, Kjell O Lejon, Bengt Olsson och Staffan Bjerrhede.

Biskoparna Fredrik Modéus och Eva Nordung Byström har deltagit i utskottets överläggningar.